

LBRIS

We know
books

ACADEMIA ROMÂNĂ, FILIALA TIMIȘOARA
INSTITUTUL DE STUDII BANATICE „TITU MAIORESCU”

O ISTORIE A BANATULUI COMPENDIU

EDIȚIA A DOUA
REVĂZUTĂ ȘI ADĂUGITĂ

CUVÂNT DE PREȚUIRE:
ACAD. IOAN-AUREL POP

PREFAȚĂ:
ACAD. DAN DUBINĂ

COORDONATORI:
IOAN BOLOVAN
RUDOLF GRÄF

CENTRUL DE STUDII TRANSILVANE
EDITURA ȘCOALA ARDELEANĂ

Cluj-Napoca, 2023

Cuprins

<i>Cuvânt de prețuire (Acad. Ioan-Aurel Pop)</i>	13
<i>Prefață (Acad. Dan Dubină)</i>	15
<i>Cuvânt-înainte (Ioan Bolovan, Rudolf Gräf)</i>	25

SECȚIUNEA I

CADRUL NATURAL (<i>Petru Urdea</i>)	35
--	-----------

SECȚIUNEA II

BANATUL ÎN ANTICHITATE (până la circa 400 d.Hr.)	49
---	-----------

II.1. Banatul până la daci (<i>Florin Drașovean</i>).....	51
--	-----------

II.1.1. Banatul în Epoca pietrei cioplite.....	51
--	----

II.1.1.1. Paleoliticul (cca 700000–13000 î.Hr.).....	51
--	----

II.1.1.2. Mezoliticul / epipaleoliticul (cca 13000–6000 î.Hr.).....	54
---	----

II.1.2. Banatul în Epoca pietrei șlefuite (neoliticul și eneoliticul).....	55
---	----

II.1.2.1. Banatul în neolitic	55
-------------------------------------	----

II.1.2.2. Banatul în eneolitic (cca 4700–2600 î.Hr.).....	60
---	----

II.1.3. Banatul în Epoca bronzului (cca 2600–1200 î.Hr.)	62
--	----

II.1.4. Banatul în prima vârstă a Epocii fierului (cca 1200–secolul IV î.Hr.)	65
--	----

II.2. Dacii din Banat (<i>Adrian Ardeț</i>)	75
--	-----------

II.2.1. Istoria geto-dacilor	75
------------------------------------	----

II.2.1.1. Principalele grupuri indo-europene. Tracii și ilirii.....	75
---	----

II.2.1.2. Herodot și descrierea geto-dacilor	77
--	----

II.2.1.3. Credințele. Așezările. Viața	78
--	----

II.2.1.4. A doua vârstă a fierului (<i>La Tène</i>) în Banat	78
--	----

II.2.1.4.1. Episodul celtic	79
-----------------------------------	----

II.2.1.4.2. Ptolemeu și descrierea triburilor și așezărilor dacice.....	80
--	----

II.2.1.4.3. Dacii din Banat și Alexandru Macedon	81
--	----

II.2.2. Organizarea statului sub conducerea regelui Burebista.....	82
II.2.2.1. Relații economice și influențe religioase între geto-daci, celți, traci și iliri	82
II.2.2.2. Dunărea, o graniță naturală?	83
II.2.2.3. Burebista – primul rege unificator al geto-dacilor.....	84
II.2.2.4. Cetățile dacice de la Dunăre și așezările de la câmpie	86
II.2.3. Primele războaie daco-romane din timpul lui Domițian	87
II.2.3.1. Conflictele dintre daci și romani din secolul I d.Hr.	87
II.2.3.2. Regele erou Decebal	88
II.3. Romanii în Banat (Adrian Ardeț).....	103
II.3.1. Banatul antic de la pacea din 89 d.Hr. și până la cucerirea romană	103
II.3.2. Decebal, client al Romei.....	104
II.3.3. Pregătirile împăratului Traian pentru marele război cu dacii....	104
II.3.4. Banatul roman între 102–109 d.Hr.....	108
II.3.5. Organizarea Banatului după 102 d.Hr.....	108
II.3.6. Organizarea noii provincii. Romanizarea Daciei	111
II.3.7. Economia romană și viața cotidiană în Banatul antic.....	113
II.3.8. Viața cotidiană în Banatul antic	116
II.3.9. Credințele religioase, viața spirituală în așezările romane din Banat	117
II.3.10. Părăsirea Daciei de către administrația romană	121
II.3.11. Organizarea limesului de nord al Dunării din Banat.....	122
II.3.12. Viața în Dacia după părăsirea provinciei.....	124
II.3.13. Etnogeneza românilor	126

SECȚIUNEA III

EPOCA TIMPURIE A MIGRAȚIILOR (SECOLELE V–VI)

(Daniela Tănase).....	141
III.1. Perioada de început a epocii migrațiilor (sfârșitul secolului IV – începutul secolului V).....	143
III.1.1. Pătrunderea unor populații de origine răsăriteană – fugari din calea hunilor.....	143
III.1.2. Așezări	144
III.1.3. Necropole.....	145
III.2. Prima jumătate a secolului al V-lea	147
III.2.1. Ambasada lui Priscus la curtea lui Attila	148

III.2.2. Problema așezărilor	149
III.2.3. Descoperiri funerare.....	149
III.3. A doua jumătate a secolului al V-lea – a doua treime a secolului al VI-lea.....	151
III.3.1. Întărirea limesului dunărean în vremea lui Iustinian I (527–565).....	152
III.3.2. Politica lui Iustinian I față de barbari.....	152
III.3.3. Căderea Regatului Gepid	153
III.3.4. Izvoarele arheologice	154

SECȚIUNEA IV

PERIOADA DE CRISTALIZARE A SOCIETĂȚII MEDIEVALE

(SECOLELE VI–X) (Daniela Tănase)	161
---	------------

IV.1. Ultima treime a secolului VI – începutul secolului IX.....

IV.1.1. Kaganatul avar în secolele VI–VII (567– 680).....	163
IV.1.1.1. Descoperiri arheologice	164
IV.1.2. Perioada târzie a kaganatului avar (680–803)	166
IV.1.2.1. „Secolul grifonilor”. Descoperiri arheologice	166
IV.1.2.2. Cucerirea kaganatului avar	168
IV.1.2.3. Tezaurul de la Sănnicolau Mare	169

IV.2. Secolele IX–X.....

IV.2.1. Dominația statului bulgar la Dunărea Mijlocie (secolul IX – prima treime a secolului X)	171
IV.2.2. Pătrunderea ungarilor în zona Dunării Mijlocii	172
IV.2.3. Structuri de putere locale	173
IV.2.4. Descoperiri arheologice.....	174
IV.2.4.1. Așezări fortificate.....	174
IV.2.4.2. Așezări deschise	174
IV.2.4.3. Necropole	176

SECȚIUNEA V

BANATUL MEDIEVAL (1000–1715) (Adrian Magina, Livia Magina)	185
---	------------

V.1. Banatul în Regatul Ungar. Evoluția politică și istorică	187
---	------------

V.2. Structurile administrative	193
--	------------

V.3. Sistemul defensiv bănățean	202
--	------------

V.4. Habitat și populație	209
--	------------

V.5. Societatea	214
------------------------------	------------

V.6. Rețele urbane, comerț și economie.....	221
--	------------

V.7. Impactul modelelor culturale și de civilizație: biserica și cultura.....	231
V.8. Banatul în lumea otomană (1552–1716)	241

SECȚIUNEA VI

BANATUL MODERN (1716–1918) (Rudolf Gräf, Sandra Hirsch)	283
--	------------

VI.1. Banatul imperial (1716–1778)	285
---	------------

VI.1.1. Cucerirea Banatului de către Casa de Austria	285
--	-----

VI.1.2. Instaurarea și evoluția sistemului administrativ.....	287
---	-----

VI.1.3. Populația Banatului imperial. Politica de colonizare.....	293
---	-----

VI.1.4. Economia Banatului	298
----------------------------------	-----

VI.1.5. Educație, religie și artă.	
------------------------------------	--

Reconstrucția materială și spirituală a Banatului	302
---	-----

V.1.6. Viața cotidiană, cultură și <i>loisir</i>	311
--	-----

VI.2. Banatul în secolul al XIX-lea	315
--	------------

VI.2.1. Reorganizarea administrativă.....	315
---	-----

VI.2.2. Populația	320
-------------------------	-----

VI.2.3. Migrația în secolele XVIII și XIX.....	323
--	-----

VI.2.4. Granița Militară.....	325
-------------------------------	-----

VI.2.5. Mișcările naționale.....	329
----------------------------------	-----

VI.2.6. Revoluția (revoluțiile) de la 1848/49 în Banat.....	332
---	-----

VI.2.6.1. Revoluția română	332
----------------------------------	-----

VI.2.6.2. Trezirea politică a germanilor bănățeni.....	335
--	-----

VI.2.7. Voivodina sârbească și Banatul Timișoarei	337
---	-----

VI.2.8. Banatul de la desființarea Voivodinei sârbești	
--	--

și a Banatului timișan până la prăbușirea Monarhiei	
---	--

Habsburgice (1860–1918)	339
-------------------------------	-----

VI.2.9. Mișcarea muncitorească	343
--------------------------------------	-----

VI.2.10. Educație și confesiune	346
---------------------------------------	-----

SECȚIUNEA VII

BANATUL CONTEMPORAN	387
----------------------------------	------------

VII.1. Perioada interbelică. Al Doilea Război Mondial

și instaurarea comunismului (Vasile Rămneanțu)	389
---	------------

VII.1.1. Banatul la sfârșitul Primului Război Mondial	389
---	-----

VII.1.2. Banatul la Conferința de Pace de la Paris	393
--	-----

VII.1.3. Organizarea administrativ-teritorială	
--	--

a Banatului între anii 1919 și 1944.....	395
--	-----

VII.1.4. Structura etnică a Banatului. Minoritățile naționale.....	396
--	-----

VII.1.5. Viața politică în Banat în perioada interbelică și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.....	404
VII.1.6. Evoluția economico-socială a Banatului în perioada 1919–1944.....	408
VII.1.7. Cultura în Banat (1919–1944).....	415
VII.1.8. Știința bănățeană în perioada 1919–1944.....	427
VII.1.9. Învățământul în Banat (1919–1944).....	428
VII.1.10. Aspecte ale vieții cotidiene și ale mentalităților în Banatul interbelic.....	432
VII.1.11. Banatul în perioada 1944–1947.....	434
VII.1.11.1. Situația șvabilor bănățeni în perioada 1944–1946	437
VII.1.11.2. Alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946.....	442
VII.1.11.3. Începutul sfârșitului. Anul 1947.....	444
VII.2. Perioada postbelică.	
Revoluția din Decembrie 1989. Momentul Timișoara.	
Evoluții bănățene postdecembriste (<i>Miodrag Milin</i>).....	481
VII.2.1. Rezistența anticomunistă din Munții Banatului.....	481
VII.2.2. Bărăganul bănățenilor.....	486
VII.2.3. Vibrația alternativă în perioada comunistă.....	505
VII.2.4. Evenimentele din 1956 de la Timișoara.....	510
VII.2.5. Rockerii timișoreni, în prima linie la Revoluție.....	513
VII.2.6. Timișoara la Revoluție.....	514
VII.2.7. Timișoara în hațșururile tranziției. Concluzii.....	530

SECȚIUNEA VIII

PERSONALITĂȚI EMBLEMATICE ALE BANATULUI.....	543
Vincentiu Babeș (<i>Doru Sinaci</i>).....	547
Béla Bartók (<i>Corneliu Pădurean</i>).....	550
Ana Blandiana (<i>Ioan David</i>).....	553
Sever Bocu (<i>Vasile Rămneanțu</i>).....	556
Damaschin Toma Bojincă (<i>Ioan David</i>).....	559
Patriarhul Elie Miron Cristea (<i>Doru Sinaci</i>).....	562
Constantin Daicoviciu (<i>Adrian Ardeț</i>).....	565
Traian Doda (<i>Doru Sinaci</i>).....	571
Adam Müller-Guttenbrunn (<i>Rudolf Gräf</i>).....	573
Stefan Walter Hell (<i>Corneliu Pădurean</i>).....	576
Ioan Holender (<i>Ioan David</i>).....	579
Ștefan Jäger (<i>Corneliu Pădurean</i>).....	582

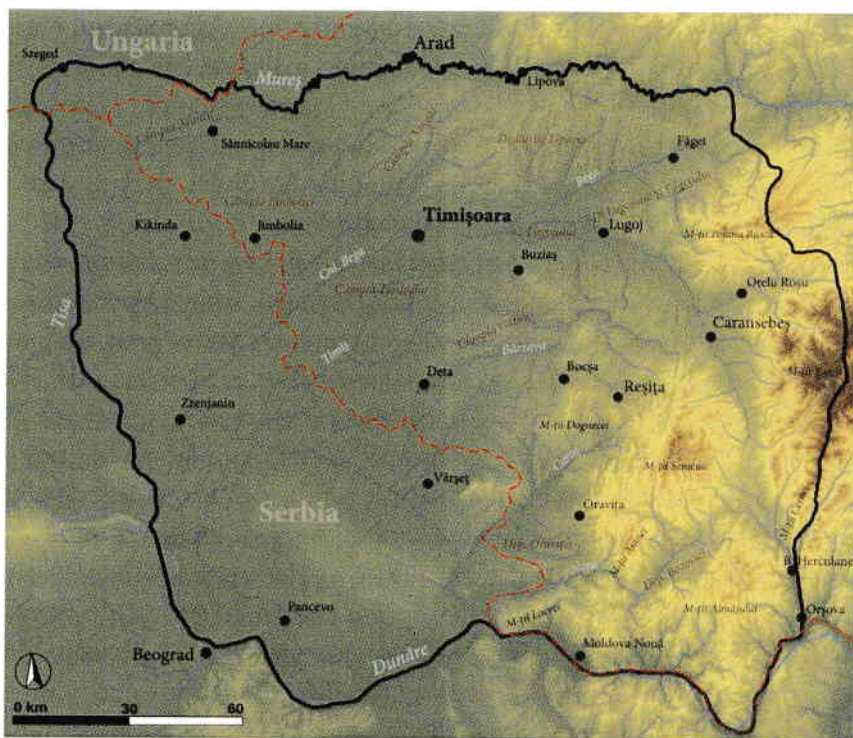
Paul Kinizsi (<i>Livia Magina, Adrian Magina</i>).....	585
Romul Victor Ladea (<i>Ioan David</i>)	588
Nikolaus Lenau (<i>Ioan David</i>)	591
Constantin Diaconovici Loga (<i>Doru Sinaci</i>).....	594
Felix-Bódog-Srećko Milleker (<i>Florin Draşovean</i>)	596
Alexandru Mocioni (<i>Doru Sinaci</i>).....	599
Herta Müller (<i>Ioan David</i>).....	602
Eftimie Murgu (<i>Doru Sinaci</i>).....	605
Dositej Obradović (<i>Doru Sinaci</i>)	608
Zsigmond Ormós (<i>Corneliu Pădurean</i>)	611
Augustin Pacha (<i>Rudolf Gräf</i>)	614
Formația Phoenix (<i>Ioan David</i>)	617
Dimitrie Țichindeal (<i>Corneliu Pădurean</i>).....	620
Traian Vuia (<i>Corneliu Pădurean</i>).....	623
Johnny Weissmüller (<i>Corneliu Pădurean</i>)	626

SECȚIUNEA IX

REPERE CRONOLOGICE. O ISTORIE A BANATULUI ÎN DATE

(<i>Alexandru Kósa, Tatiana Ostroveanu</i>)	631
---	-----

BANATUL. REPERE FIZICO-GEOGRAFICE

Situat în partea de sud-vest a României, Banatul este o provincie istorică particulară și din punct de vedere geografic, al condițiilor naturale. Definierea matematică a acestui teritoriu este dată de meridianele de $20^{\circ}15'$ și de $22^{\circ}33'$ longitudine estică și paralelele de $45^{\circ}11'$ și de $46^{\circ}09'$ latitudine nordică, fiind situat, prin urmare, în plină zonă temperată. Cu o suprafață totală de 18.821 km^2 , acesta se desfășoară pe întregul

cuprins a două județe, Timiș și Caraș-Severin, și, parțial, în județele Arad și Mehedinți.

Sub aspect *geologic*, Banatul se suprapune peste sistemul orogenic Alpino-Carpato-Dinaric (Săndulescu, 1984), cu o evoluție îndelungată, de la precambrian la holocen, în care o arie distinctă este reprezentată de Bazinul Panonic, o depresiune neogenă post-tectogenetică (Visarion, Săndulescu, 1979).

Orogenul propriu-zis este constituit din două domenii distincte, Domeniul Danubian și Domeniul Getic, aflate în raporturi tectonice specifice unui autohton și, respectiv, unei pânze de șariaj, rezultat al orogenezei alpine. Munții Țarcu, Munții Godeanu, Munții Cernei și Munții Almăjului aparțin autohtonului danubian, constituit, în principal, din șisturi cristaline, străpunse de mari corpuri de granitoide, precum cele de pe Vârful Petreanu – Vârful Pietrii, Muntele Mic, Cherbelezu sau de gabbrourele de Iuți și serpentinitele de la Tisovița. Munții Poiana Ruscă, partea vestică a Munților Almăjului, Munții Semenic, Munții Locvei, Munții Dognecei și insula cristalină a Buziașului fac parte din Domeniul Getic, dominat de șisturi cristaline epi- și mezometamorfice, dar prezentând și străpungeri de banatite în Munții Dognecei. Munții Aninei și partea estică a Munților Locvei se suprapun, în cea mai mare parte, peste sinclinoriul Reșița – Moldova Nouă, în care sedimentele mezozoice, predominant calcaroase, sunt responsabile pentru dezvoltarea unui relief carstic foarte reprezentativ.

Unitățile deluroase și cele de câmpie, desfășurate la vest de unitățile montane, aparțin Bazinului Panonic, ce a funcționat ca bazin de sedimentare pe toată durata erei neozoice. În contextul geologic al prezenței unui sistem de falii de tip „tablă de șah”, ce fragmentează fundamentul, în funcție de specificul tectonic al fiecărei entități de tip graben sau horst, ca, de exemplu, grabenul Caransebeș, horstul Buziaș–Battonya, grabenul Sânnicolau Mare–Szeged, fragmentate prin falii transversale, falia Jimbolia–Lipova și falia Sânnicolau Mare–Arad (Visarion, Săndulescu, 1979), au avut loc procese complexe de subsidență și/sau de exondare, ceea ce explică grosimea diferită a cuverturii sedimentare de la 800–1.000 m la peste 2.000 m. Afundarea neotectonică continuă, cu viteză variabilă, a rămas activă în timpul cuaternarului, ceea ce explică grosimea tot mai mare a depozitelor cuaternare spre vest, atinând 600–700 m în zona Sânnicolau Mare–Szeged. În funcție de condițiile de sedimentare, în această parte, umplutura Bazinului Panonic este foarte eterogenă, fiind prezente orizonturi alternante de conglomerate, gresii, argile, argile nisipoase, marne, marne argiloase, marne nisipoase, nisipuri și pietri-

șuri, între care apar straturi de lignit, în Bazinul Lugoj–Caransebeș. Aceste depozite sunt acoperite de sedimente cuaternare, de origine piemontană, în câmpiile înalte, reprezentate prin nisipuri, nisipuri grosiere și pietrișuri cu elemente cristaline, depozite argilo-prăfoase, argile roșii, loess și depozite loessoide.

În cuaternar, reactivarea puternică a subsidenței în unele sectoare, precum Szeged, pentru confluența Mureșului cu Tisa, respectiv zona Titel, pentru Bega, sau zona Pančevo, unde se varsă Timișul în Dunăre, conduce la configurarea actualului sistem de drenaj din această parte a Bazinului Panonic, nu mai demult de acum circa 7.000 de ani (Sipos *et al.*, 2012). Tectonica activă a unor falii majore ale fundamentului a determinat manifestarea unor momente magmatice, cu erupții bazaltice la Lucareț–Șanovița și în Dealul Șumig, lângă Gătaia.

Relieful. Cadrul natural al Banatului se individualizează prin modul distinct de ordonare a formelor majore de relief, acesta fiind elementul care, pe parcursul genezei și evoluției sale, a impus ordonarea spațială a celorlalte elemente naturale, concordant cu secvențele temporale parcurse, fiecare cu amprenta sa. Ca aspect general, relieful Banatului se desfășoară ca un imens amfiteatru deschis spre vest și nord-vest, de la zona montană înaltă, specifică pentru Carpații Meridionali, la câmpiile joase, caracteristice pentru Câmpia Panonică, astfel încât, pe o diagonală de circa 210 km, altitudinile de peste 2.000 m să coboare la altitudini de circa 70 m. Orientarea acestui amfiteatru geomorfologic este dată de pătrunderea Câmpiei Timiș–Bega spre interiorul masei montane, sub formă de câmpii-golf, pe văile Begăi și Timișului, continuate, apoi, de culoare tectonice și, parțial, de Bârzava, Caraș și Nera. De fapt, din punct de vedere altitudinal, Banatul se desfășoară de la 2.291 m (Vârful Gugu din Munții Godeanu) la 65 m, altitudine ce caracterizează valea Dunării, în aval de Orșova, așadar, pe o distanță de peste 2.200 m, ceea ce explică diferențierea pe altitudine a condițiilor climatice, a regimului hidrologic, a etajelor biogeografice și a solurilor.

Unitățile montane de relief ocupă jumătatea estică și sud-estică a Banatului, între Mureș la nord și Dunăre la sud. Culoarul tectonic Timiș–Cerna desparte Carpații Meridionali de Munții Banatului, iar culoarul tectonic Bistra îi separă de Munții Poiana Ruscă. Toate unitățile montane au un relief ce poartă amprenta condițiilor structurale și litologice, precum și a condițiilor de modelare deru-

late de-a lungul istoriei paleogeografice. De exemplu, prezența granitoidelor impune un relief dominat de râuri și mări de pietre ca în Masivul Bloju–Petreanu, după cum calcarele specifice ariei Reșița–Moldova Nouă determină apariția unui relief exo- și endocarstic de excepție sau după cum existența unor faze de relativă liniște tectonică a permis eroziunii să sculpteze suprafețe mature de relief de natura penepelenelor, de timpurii identificate de către Emmanuel de Martonne în Carpații Meridionali: Borăscu, Râu Șes și Gornovița (Martonne, 1907), sau cele din Munții Banatului: Semenic, Tomnacica și Teregova, în partea estică, și Cârja și Caraș, în partea vestică (Martonne, 1924). În aceeași idee, glaciația cuaternară a lăsat urme distincte prin sculptarea de circuri și văi glaciare, cu o mulțime de forme de detaliu, în zona cu o altitudine de peste 1.400 m a Munților Godeanu, Țarcu și Cernei, completate cu forme periglaciare.

Munții Țarcu și Munții Godeanu reprezintă cea mai înaltă treaptă a reliefului Banatului, altitudinile maxime atingând 2.291 m în Vârful Gugu, 2.192 m în Vârful Pietrii, 2.190 m în Vârful Țarcu și Vârful Căleanu, cu un relief complex, nota dominantă fiind dată de prezența unor culmi largi, rotunjite, specifice penepelenelor, precum și circurilor și văilor glaciare. Spre sud, acești munți sunt continuați de Munții Cernei, cu cea mai mare înălțime în Vârful Dobrii (1.928 m), prezentând un abrupt impresionant spre valea tectonică a râului omonim.

În partea nord-estică a Banatului, se află *Munții Poiana Rusă*, delimitați clar, spre vest și sud, de culoarul tectonic al Timișului și, respectiv, al Bistrei, cu o culme centrală ca Padeș (1.374 m) – Rusca (1.356 m), din care se desprind radiar culmi lungi, cu pante accentuate, determinate tectonic.

Munții Banatului reprezintă treapta montană joasă a Banatului, având altitudini maxime mai modeste: 1.447 m în Piatra Goznei din Munții Semenicului, 1.226 m în Vârful Svinecea Mare din Munții Almăjului, 1.160 m în Vârful Leordiș din Munții Aninei, 736 m în Vârful Bălan din Munții Locvei și 617 m în Culmea Mare din Munții Dognecei. Acest spațiu montan se prezintă ca un ansamblu de trepte ce coboară, treptat, spre vest și nord-vest, spre zona de contact cu dealurile și golfurile de câmpie. De remarcat ampla dezvoltare a reliefului carstic în Munții Aninei și în estul Munților Locvei, a doua zonă carstică din țară după Munții Apuseni, unde există sute de peșteri și chei de o frumusețe impresionantă (Cheile Nerei, Cheile Carașului, Cheile Gârliștei, Buhuiului, Minișului).

Unitățile deluroase sunt unități de relief bine individualizate, cu altitudini ce variază între 200 și 400 m, tivind, spre vest, unitățile montane, în mare parte, constituite din depozite sedimentate în regim piemontan. Astfel, de la nord spre sud, avem: Dealurile Lipovei și Lugojului la periferia Munților Poiana Ruscă, separate de Depresiunea-Golf a Făgetului, cu terase spre Mureș și, respectiv, spre Bega; Dealurile Pogănișului și Buziașului la nord și nord-vest de Munții Semenicului, cu Insula cristalină a Buziașului, ce atinge 367 m în Vârful Luncariu; Dealurile Doclinului și Tirolului la est de Munții Dognecei, cu Depresiunea Ezeriș; Dealurile Oraviței la vest de Munții Aninei și la nord de Munții Locvei, străbătute de Caraș și Nera.

Unitățile de câmpie ocupă aproape o jumătate din teritoriul Banatului Românesc, ele fiind reprezentate prin mai multe tipuri de câmpii, diferențiate prin geneză și aspect, cu o desfășurare altitudinală între 75 și 200 m, generate în intervalul geologic *Romanian Holocene*. În opinia lui Grigore Posea (1997), trebuie diferențiate cinci mari tipuri, și anume: a) o câmpie creată prin oscilațiile spațiale ale Mureșului, cu procese de aluvionare complexe, cu depozite loessoide și argile roșii cuaternare, precum Câmpia Vingăi; b) o câmpie-golf, Câmpia Lugojului, cu ample terase ale Timișului și Begăi; c) o câmpie tip glacis piemontan, Câmpia Gătaiei, cu o străpungere eruptivă bazaltică, Măgura Șumig (198 m); d) o câmpie joasă cu caracter subsident, cu râuri divagante și cu o pantă foarte redusă, Câmpia Timiș-Bega și Câmpia Aranca, ambele cu frecvente înmlăștiniri, sărături, brațe meandrate și cursuri părăsite, corectate prin ample lucrări de îmbunătățiri funciare, efectuate încă din secolul al XVIII-lea și e) o câmpie cu caracter tabular, cu loess și depozite eoliene, Câmpia Jimboliei.

Pentru întregirea tabloului, amintim despre existența unor depresiuni și culoare depresionare, precum Depresiunea Carașovei situată între Munții Aninei și Munții Dognecei, Depresiunea Almăjului sau Bozovici, pe cursul mijlociu al Nerei cu glacisuri piemontane și terase, Culoarul Timiș-Cerna, culoar tectonic orientat nord-sud, pe văile celor două râuri, separate prin Pasul Domașnea.

Condițiile climatice ale Banatului sunt determinate de poziția sa geografică, zona fiind situată la interferența unor mase de aer diferite, cele vestice cu caracter maritim, cele estice cu caracter continental și cele sudice, mediteraneene. Astfel, se conturează un climat temperat continental moderat, prezentând caracteristici sub-mediteraneene în extremitatea sudică. Deoarece aria